

Til: Helse- og omsorgsdepartementet

19.09.2026

NOU 2026: 6 – Den nye velferdskommunen

Optikerbransjen takker for muligheten til å gi innspill til NOU 2026: 6 *Den nye velferdskommunen*. Optikerbransjen støtter utvalgets overordnede retning om at framtidens velferdstjenester må legge større vekt på forebygging og tidlig innsats, bedre bruk av tilgjengelig kompetanse og nye former for samarbeid mellom kommunene og de ressursene som allerede finnes i lokalsamfunnet.

Vi mener samtidig at noen perspektiver bør få større plass når regjeringen skal vurdere hvordan utvalgets anbefalinger skal følges opp. Våre innspill gjelder særlig syn og øyehelse i det forebyggende arbeidet for eldre, bedre oppfølging av barn og unges syn- og øyehelse, og samarbeid med private helseaktører.

Våre innspill kort oppsummert:

- Syn og øyehelse bør inngå i det forebyggende arbeidet for eldre.
- Oppfølgingen av barn og unges syn bør styrkes som en del av tidlig innsats og forebygging.
- Når utvalgets anbefalinger om næringslivet som velferdspartner følges opp, bør private virksomheter som yter helsehjelp også inkluderes.

Kort om Optikerbransjen

Optikerbransjen er bransjeforeningen for optiske virksomheter i Norge og representerer over 535 bedrifter, fra enkeltstående butikker til kjedene. Vi arbeider for at tjenester innen syns- og øyehelse av høy faglig kvalitet er tilgjengelig for befolkningen i hele landet, og for å øke kunnskapen i samfunnet om viktigheten av godt syn og god øyehelse. Optikere er autorisert helsepersonell med minimum en bachelorgrad.

Bedre synsoppfølging kan bidra til at eldre klarer seg selv lenger

Optikerbransjen støtter utvalgets vektlegging av forebygging, tidlig innsats og tiltak som kan gjøre det mulig for flere å bo hjemme lenger og mestre eget liv. Når disse anbefalingene fra utvalget skal følges opp, mener vi at syn og øyehelse bør inngå tydeligere i det forebyggende arbeidet for eldre.

Den demografiske utviklingen innebærer at Norge vil få stadig flere eldre. Med denne utviklingen vil også flere få aldersrelaterte synslidelser som katarakt, glaukom og aldersrelatert makuladegenerasjon (AMD). Dette øker behovet for god og regelmessig oppfølging av øyehelsen.

Godt syn er grunnleggende for å kunne orientere seg, bevege seg trygt, lese, mestre daglige aktiviteter og delta sosialt. For eldre kan redusert syn derfor få konsekvenser langt utover selve synsfunksjonen. Dette er også relevant i lys av utredningens omtale av forebygging av demens.

Utvalget viser til Lancet-kommisjonens arbeid om påvirkbare risikofaktorer, men omtaler blant annet hørsel samt fysisk og sosial aktivitet uten å løfte fram syn på samme måte. Lancet-kommisjonens rapport fra 2024 identifiserte 14 påvirkbare risikofaktorer for demens, og ubehandlet synstap i senlivet var en av to nye risikofaktorer som ble inkludert i rapporten¹.

Syn har samtidig en viktig plass i fallforebygging. Helsedirektoratet anbefaler i sin multifaktorielle kartlegging av fallrisiko hos hjemmeboende eldre at syn inngår i vurderingen. Direktoratet peker blant annet på behovet for objektiv vurdering av syn, riktig bruk av briller og vurdering hos optiker eller øyelege, og understreker betydningen av regelmessige synsundersøkelser². Dette viser at syn allerede er anerkjent som en relevant faktor i forebyggende arbeid rettet mot eldre.

Bedre synsoppfølging av eldre kan også gi samfunnsøkonomiske gevinster. Menon Economics har i rapporten *Status for øyehelse i Norge* synliggjort betydelige samfunnskostnader knyttet til svekket øyehelse og trekker fram syn og fallskader hos eldre som et område med forbedringspotensial³. Mer systematisk synsoppfølging kan dermed ha betydning både for den enkelte og for den samlede ressursbruken i helse- og omsorgstjenestene våre.

For personer som bor på sykehjem, kan tilgangen til synsundersøkelser være mer begrenset enn for hjemmeboende eldre. Beboerne er ofte avhengige av at ansatte eller pårørende oppdager eller mistenker endringer i synet og samtidig sørger for at dette blir fulgt opp. Dette kan føre til at redusert syn ikke oppdages før det har fått konsekvenser for funksjon, trygghet og livskvalitet. Det er derfor viktig at personer som bor på sykehjem også omfattes av en mer systematisk oppfølging av synet.

Optikerbransjen mener derfor at eldre bør sikres bedre og mer regelmessig synsoppfølging, også når de ikke selv har mulighet til å fysisk oppsøke en optiker. Målet bør være at flere eldre får regelmessige synsundersøkelser hos optiker, og at det etableres gode rutiner for oppfølging av personer som bor på sykehjem eller på annen måte har begrenset mulighet til å oppsøke tjenesten selv. Dette krever ikke at kommunene bygger opp egne synstjenester, men at de i større grad samarbeider med den kompetansen og kapasiteten som allerede finnes hos lokale optikere.

Bedre oppfølging av barn og unges syn

Godt syn er viktig for barns læring, utvikling og deltakelse i skolen og på fritiden. Dersom synsutfordringer ikke oppdages tidlig, kan det få konsekvenser for skolehverdag, konsentrasjon og muligheten til å følge undervisningen. Etter synsvurderingen ved fireårskontrollen gjennomføres det ikke systematiske synsundersøkelser av alle barn i skolealder. Det betyr at noen barn kan gå lenge med synsutfordringer uten at de blir fanget opp.

---

¹ [Dementia prevention, intervention, and care: 2024 report of the Lancet standing Commission - PubMed](#)

² <https://www.helsedirektoratet.no/faglige-rad/fallforebygging-hos-eldre>

³ [Status for øyehelse i Norge | Menon Economics](#)

Oslo Economics anslår at om lag 135 000 barn er i den brede målgruppen for brillestøtteordningen⁴. Rapporten viser samtidig at det er et betydelig avvik mellom den anslåtte målgruppen og antallet barn som faktisk får behovet avdekket og fulgt opp. Den peker også på at andelen der behovet for briller ikke oppdages, antas å øke etter hvert som barna blir eldre. For det enkelte barnet handler dette om mer enn å se bokstavene på en tavle. Det handler også om muligheten til å følge undervisningen, lese og delta i lek og aktivitet sammen med andre barn.

Investering i barns helse er noe av det viktigste vi kan gjøre, og tidlige tiltak kan gjøre at enda flere kan komme seg gjennom skoleløpet med best mulige forutsetninger for å lykkes. Bedre synsoppfølging bør derfor inngå når regjeringen følger opp utvalgets anbefalinger om forebygging og tidlig innsats. Det bør blant annet vurderes hvordan kommunene kan samarbeide med optikere for å sikre at flere barn får undersøkt synet, og at synsutfordringer oppdages tidligere.

Samarbeid med private helseaktører

Utvalget legger vekt på at kommunene i større grad må samarbeide med ressursene som finnes i lokalsamfunnet, og peker blant annet på næringslivet som en viktig samarbeidspartner. Vi mener samtidig at det er viktig å synliggjøre at deler av næringslivet allerede yter helsetjenester og har autorisert helsepersonell, kompetanse og infrastruktur som kan og bør tas i bruk i et tettere samarbeid med kommunene.

Innenfor syn- og øyehelsetjenestene finnes det allerede en landsdekkende førstelinje med autorisert helsepersonell. Optikere finnes over hele landet, i nær tilknytning til der folk bor, og innbyggerne kan oppsøke dem uten henvisning. Virksomhetene investerer selv i kompetanse, teknologi og medisinsk utstyr. Kommunene bør derfor i større grad ta i bruk denne eksisterende kapasiteten og kompetansen, fremfor å bygge opp parallelle tilbud.

Dette henger også sammen med regjeringens arbeid med bedre ansvars- og oppgavedeling i fremtidens helse- og omsorgstjenester. Helsepersonellplan 2040 har ansvars- og oppgavedeling som et eget innsatsområde og legger vekt på bedre bruk av personell og kompetanse. Planen omtaler også samarbeid med private tilbydere som et virkemiddel for økt kapasitet og mer effektiv ressursbruk⁵. Optikerbransjen mener dette perspektivet også bør omfatte autorisert helsepersonell som arbeider i private helsetjenester.

Når regjeringen skal følge opp utvalgets anbefalinger, bør private helseaktører som optikervirksomheter vurderes som en naturlig samarbeidspartner for kommunene. For syns- og øyehelse kan dette blant annet innebære modeller som gir barn bedre tilgang til synsundersøkelse hos optiker, og som sikrer regelmessig synsoppfølging for eldre, også for eldre som bor på sykehjem eller av andre grunner har begrenset mulighet til å oppsøke optiker.

---

⁴ [Kartlegging og evaluering av brillestøtteordninger til barn | Oslo Economics](#)

⁵ [Helsepersonellplan 2040](#)

Oppsummering

Optikerbransjen støtter utvalgets ambisjon om en velferdskommune som forebygger mer, bruker kompetansen bedre og tar i bruk ressursene som allerede finnes. Vårt hovedinnspill er at disse ambisjonene bør følges konsekvent når regjeringen vurderer hvordan anbefalingene i NOU 2026: 6 skal følges opp.

På syns- og øyehelseområdet finnes det allerede en landsdekkende førstelinje av autorisert helsepersonell med høy tilgjengelighet, utstyr og kompetanse. God oppfølging av synet har betydning både for barn som skal lære og utvikle seg, og for eldre som skal bevare funksjon og kunne leve selvstendig lenger. Optikerbransjen mener disse perspektivene bør tas med i regjeringens videre vurdering og eventuelle oppfølging av utvalgets anbefalinger.

Med vennlig hilsen,

Tina Alvær
Daglig leder
Optikerbransjen